

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації **Гаркуші Марії Володимирівни** на тему:
**«Виконавська поетика вокального циклу українських композиторів
останньої третини XX – початку XXI століть:
концертмейстерська складова»**

на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»
з галузі знань 02 – «Культура і мистецтво»

Публічну презентацію наукових результатів дисертації
проведено на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики
Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського
«11» червня 2025 року, протокол № 14

Обґрунтування теми. Дисертацію присвячено обґрунтуванню поетики вокального циклу українських композиторів останньої третини XX століття в аспекті інтерпретації піаніста-концертмейстера.

Сучасна вокальна музика, насичена безліччю індивідуальних жанрово-стильових рішень, строкатістю поетичних джерел, висуває специфічні вимоги до піаніста-концертмейстера та додає нових функцій його діяльності. Незважаючи на існуючі дослідження української камерної вокальної музики цілісне жанрово-стильове бачення вокального циклу новітнього періоду в аспекті концертмейстерської інтерпретації залишається не сформованим, що стримує розвиток виконавської практики.

Актуальність обраної в даній дисертації теми обумовлена:

- відсутністю ґрунтовного дослідження поетики вокального циклу сучасних українських композиторів в аспекті інтерпретаційної діяльності піаніста-концертмейстера;
- необхідністю визначення нових функцій концертмейстерської діяльності в умовах динамічного розвитку художньої комунікації;
- актуалізацією творчості українських композиторів на тлі сучасних соціокультурних змін та підвищеного суспільного інтересу до національного мистецтва.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано на кафедрі інтерпретології та аналізу музики згідно з планом науково-дослідницької роботи Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського. Її зміст відповідає комплексній темі «Когнітивне музикознавство: парадигматика музичної творчості в актуальних запитах історії» (протокол вченої ради № 5 від 29.12.2021). Тему дисертації затверджено (протокол №4 від 28.10.2021 р.) на засіданні Вченої ради ХНУМ імені І.П. Котляревського, уточнено на засіданні Вченої ради Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (протокол №8 від 27.02.2025).

Мета дослідження – виявити основні параметри виконавської поетики вокального циклу українських композиторів останньої третини ХХ – початку ХХІ століття в аспекті концертмейстерської інтерпретації.

- Об'єкт дослідження – виконавське мистецтво в контексті камерно-вокального жанру української музики останньої третини ХХ – початку ХХІ століття. **Предмет** – виконавська поетика вокального циклу українських композиторів зазначеного періоду в аспекті концертмейстерської інтерпретації.

Матеріал дослідження склали: вокальні цикли Л. Дичко «Настрої», Б. Фільц «Калина міряє коралі», В. Польової «Тут», І. Карабиця «Пастелі», «Осінні сонети» В. Губаренка, О. Яковчука «Сливи цвіт», В. Скуратовського «Пам'ять про сонце», вокальна музика до драми «Валенсійська вдова», «Три сонети Ронсара» Ю. Іщенко.

Методи дослідження. Для розкриття змісту заявленої теми в дисертації залучені елементи як загальнонаукових, так і спеціальних музикознавчих підходів до досліджуваного явища. Серед них наступні методи: *системно-структурний* – виявляє особливості вокального циклу як певної художньої структури та її функцій; *жанрово-стильовий* – розкриває параметри взаємообумовленості поетики вокального циклу та його жанрово-стильових рішень; *аналітико-синтетичний* - розкриває множинність та структуру феномену-поетики в умовах конкретних вокальних циклів; *інтерпретаційний* – забезпечує аналітику виконавської стратегії, виконавського стилю та виконавської поетики сучасних українських камерно-вокальних циклів; *емпіричний* – дає змогу здійснити слуховий аналіз, аналіз драматургічно-композиційних та стилістично-мовних особливостей вокального твору.

Теоретичну основу дослідження складають дослідження культурології, естетики, психології мистецької діяльності, історичного та теоретичного музикознавства, теорії стилю та жанру, діяльності та комунікації концертмейстера в різних контекстах сучасної художньо-виконавської практики, положення виконавського музикознавства щодо аналізу та інтерпретації вокального твору.

Джерельна база дослідження спирається на наукові дослідження, присвячені *філософсько-культурним аспектам поетики* (Р. Барт, К. Гірц, М. Гриців, Т. Динніченко, У. Еко), *питанням художньої поетики* (Л. Айзенбарт, Н. Беліченко, Вахраньов В., Веркіна В., Кобякова І., Ковпик І., Клочек Г., Ніколаєвська Ю., Пучков А.), *інтерпретації* (О. Баланко, І. Волковинська, Ніколаєвська Ю., Н. Кашкадамова, В. Москаленко, Л. Шаповалова, О. Тарасова,), *теоретичним та практичним питанням концертмейстерства* (Н. Бабинець, О. Баланко, Г. Зуб, Н. Інюточкина, І. Польська, Т. Грінченко, А. Кретов, Т. Молчанова, О. Нікітська, М. Петренко, Л. Повзун), *жанрово-стильовим варіантам* вокальних циклів у сучасній українській музиці (Л. Вікарук, А. Дзвінчук, С. Грица, О. Гуркова, І. Драч, А. Калініна, О. Кушнірук, О. Німілович, А. Нікітіна, Шмельова Н., Н. Цейко), *аналізу жанрових особливостей вокального циклу* (Григор'єва О., Горелик Л., Говорухіна Н., Котелевець А., Полканов А., Чекач Ю.).

Наукова новизна отриманих результатів дослідження. У сучасному музикознавстві *вперше*:

- розглянуто діяльність концертмейстера з позицій постнекласичного нелінійного мислення, взаємодії специфічних та неспецифічних складових музичного мислення;
- визначено сукупність креативних і виконавських якостей сучасного піаніста-концертмейстера, що формують його «креативний комплекс»;
- розкрито специфіку музичного мислення концертмейстера як взаємодію вербальних і невербальних, діалогічних і монологічних, музичних і позамузичних компонентів;
- уведено в науковий обіг поняття: «композиторська топономіка», «виконавська поетика концертмейстера», «креативний комплекс» для багаторівневої характеристик діяльнісного потенціалу сучасного піаніста-концертмейстера;
- опрацьовано методику концертмейстерського аналізу сучасного вокального циклу в аспекті виконавської топономіки, констант виконавської поетики, різних типів художнього перекладу як частини художньої інтерпретації;
- виконано інтерпретаційний аналіз вокальних циклів Л. Дичко, Б. Фільц, В. Польової, І. Карабиця, В. Губаренка, О. Яковчука, В. Скуратовського, Ю. Іщенко, в контексті виконавської поетики концертмейстера, що раніше не досліджувалося у цьому аспекті.

Практичне значення роботи. Матеріали дисертації можуть бути використані в лекційних курсах вищих музичних закладів: «Історія української музики», «Історія фортепіанного мистецтва», «Музична інтерпретація», «Музична педагогіка та психологія», «Концертмейстерський клас», «Концертно-камерний спів», тощо.

Апробація результатів дослідження. Робота обговорювалася на засіданнях кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського; її положення викладені у виступах на трьох Всеукраїнських науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Поетика музичної творчості» (Харківський національний університет мистецтв імені І.П.Котляревського, Харків, 17 січня 2022 року), II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Творча особистість – надія на майбутнє» (Дніпровська академія музики, Дніпро, 29 березня 2023 року), XIX Всеукраїнській науково-практичній конференції «Музичний твір як світоглядна універсалія сучасного мистецтва» (Дніпровська академія музики, Дніпро, 14-15 жовтня 2024 року).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 3 статті в спеціалізованих наукових виданнях категорії Б, затверджених МОН України:

1. Гаркуша, М. (2024). Нелінійність художнього мислення піаніста концертмейстера у контексті поетики вокального циклу (на прикладі «Осінніх сонетів» В. Губаренка). *Проблеми взаємодії мистецтв, педагогіки та теорії і практики освіти*. Збірник наукових статей

Харківського національного університету мистецтв імені І.П.Котляревського, 72. 199 – 213.

https://intermusic.kh.ua/vypusk72/problemu_72_12_Harkusha.pdf

2. Гаркуша, М. (2024). Виконавська поетика вокального циклу Володимира Скуратовського «Пам'ять про сонце». *Музикознавча думка Дніпропетровщини*. Збірник наукових статей Дніпровської академії музики, 26. 28 – 39.

https://www.lti.lt/failai/Dumka_PDF.pdf

3. Гаркуша, М. (2024). Концертмейстерський вимір сучасного українського вокального циклу: закономірності перекладацької герменевтики. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Збірник наукових статей Дрогобицького національного педагогічного університету, 77. 109 – 115.

https://aphn-journal.in.ua/archive/77_2024/part_1/16.pdf

Характеристика особистості здобувача. *Марія Гаркуша* у 2009 році закінчила Дніпропетровську консерваторію ім. М. Глінки і одержала ступінь спеціаліста. Навчалася в аспірантурі Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського протягом 2021–2025 навчальних років (науковий керівник – кандидат мистецтвознавства, старший викладач Лозенко К. О.).

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з правильним вживанням лінгвістичної та спеціальної термінології. Стиль викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час виконання дисертації здобувач дотримувалася принципів академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Як результат попередньої експертизи дисертації М. Гаркуші у межах публічної презентації наукових результатів дисертації, проведеної на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського та повноти основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Дисертація **Марії Гаркуші «Виконавська поетика вокального циклу українських композиторів останньої третини ХХ — початку ХХІ століть: концертмейстерська складова»**, представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво є ґрунтовним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Її зміст відповідає спеціальності 025 – Музичне мистецтво. Визначені мета та завдання повністю розв'язані, основні положення дисертації обґрунтовують наукову новизну. Обсяг та структура дисертації відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на ступінь доктора філософії. Результати дисертації пройшли апробацію на 3

науково-практичних конференціях; основні положення відображено у 3 одноосібних наукових статтях у фахових виданнях категорії Б, затверджених МОН України.

2. Викладене дозволяє дійти висновку, що дисертація **Марії Гаркуші «Виконавська поетика вокального циклу українських композиторів останньої третини ХХ — початку ХХІ століть: концертмейстерська складова»** має теоретичну, практичну значущість, наукову новизну; її результати можуть бути запроваджені до науково-теоретичної та практичної сфер сучасного музичного мистецтва. Дисертація, подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам, передбаченим пунктами 10 та 11 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та може бути представлена у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

3. Рекомендувати дисертацію **Марії Гаркуші «Виконавська поетика вокального циклу українських композиторів останньої третини ХХ — початку ХХІ століть: концертмейстерська складова»** до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Результати дисертаційного дослідження обговорено і схвалено на публічній презентації наукових результатів дисертації, яку було проведено на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського.

Головуюча на публічній презентації наукових результатів дисертації:

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри інтерпретології
та аналізу музики Харківського
національного університету мистецтв
імені І.П. Котляревського



ШАПОВАЛОВА Л.В.